

Семејно насилство – План за час

Задачи за учениците

- Да се дискутира за улогите на институциите кои нудат услуги за здравствена заштита и кривична правда во справувањето со случаи на семејно насилство.
- Да се увиди судирот помеѓу правото на самоопределување и правото на безбедност во политичките одлуки во врска со семејно насилство.
- Да се разбере динамиката на семејното насилство, а посебно во однос на родовата нееднаквост.
- Да се испита како демократските општества кои се водат според исти принципи и се соочуваат со слични проблеми сепак можат да развијат многу различни решенија.
- Да се анализираат причините кои го поддржуваат и се спротивставуваат на тоа власта да им наложи на здравствените институции да ги пријавуваат доказите за семејно насилство кај полицијата.
- Да се пронајдат области на согласување и несогласување со другите ученици.
- Да се донесе одлука, поединечно или групно, дали власта треба да бара од здравствените институции да ги пријавуваат доказите за семејно насилство кај полицијата; да се поддржат одлуките донесени врз основа на докази и здраворазумско размислување.
- Да се размисли во врска со вредноста на аргументираната дискусија кога се донесуваат одлуки по прашања во една демократија.

Прашање за аргументирана дискусија

Дали нашата демократија треба да им наложи на здравствените институции да ги пријавуваат доказите за семејно насилство кај полицијата?

Материјали

- Постапки на часот
- Материјал бр. 1— Водич за аргументирани дискусии
- Материјал бр. 2—Активности за аргументирани дискусии
- Материјал бр. 3—Осврт на учениците кон аргументираната дискусија
- Четиво
- Одбрани извори
- Прашање за аргументирана дискусија со дадени аргументи
(изборно—користете го доколку на учениците им е тешко да ги извлечат аргументите или времето е ограничено)

Семејно насилство – Четиво

1   Замислете си дека сте во врска со насилна личност. Во момент на афект, вашиот
2 партнер/вашата партнерка ве удира. Ударите ви нанесуваат повреди по лицето. Сакате да
3 одите во болница за да побарате медицинска помош, но знаете дека со закон од лекарите
4 се бара да го пријават овој насилен инцидент кај полицијата. Се замислувате: дали
5 пријавувањето ќе спречи дополнително малтретирање со тоа што вашиот партнер/вашата
6 партнерка ќе биде обвинет/а за насилството? Или дали полицискиот извештај ќе доведе до
7 поголемо насилство затоа што вашиот партнер/вашата партнерка ќе сака да ви се одмазди?

8   Со цел да се заштити личната безбедност на граѓаните, демократските општества
9 мораат да се исправат пред вакви дилеми кога се обидуваат да го сопрат семејното
10 насилство. Затоа што „семејното насилство ги надминува сите граници и се случува во
11 сите култури“ (Бабан¹, 2003), властите ширум светот развиваат политики за да му се
12 спротивстават. Наложувањето здравствените институции да го пријавуваат семејното
13 насилство кај државните власти е една предложена стратегија. Информираното
14 донесување на одлука во прилог на или против таквото задолжително пријавување бара
15 разбирање на силите кои се вклучени во семејното насилство.

---

¹ Baban

16 **Динамика на семејното насилство**

17 „Се проценува дека една од секои пет жени трпи некоја форма на насилство за
18 време на нејзиниот живот, кои во некои случаи водат кон тешки повреди или смрт.“

19 - Светска здравствена организација (СЗО)²,

20 *Справување со насилството кон жените*

21 Семејното насилство претставува физичко, психолошко или сексуално
22 малтретирање на интимен возрасен партнер. Семејното насилство се разликува од другите
23 форми на насилство бидејќи тоа непропорционално ги засега жените. Во Европа, „25% од
24 сите пријавени насилни криминални чинови вклучуваат маж кој ја нападнал неговата жена
25 или партнерка“ (Европска комисија, 2000). Згора на ова, наодите од една голема анкета на
26 жени и мажи спроведена во САД откриваат дека трипати повеќе жени отколку мажи
27 искусуваат насилство од својот интимен партнер (Тјаден и Тен³, 2000).

28 Ова насилство кое се заснова на родова различност е „комплексен
29 мултидимензионален проблем“ (Бедан, 2003). Луѓето кои немаат искусено семејно
30 насилство можеби би ги обвиниле жените што остануваат во насилна врска. Сепак,
31 интимните врски се ретко насилни од почетокот. Жените често развиваат љубов кон
32 нивните партнери пред малтретирањето да започне. Згора на тоа, насилните врски не се
33 константно насилни. „Насилниците ефективно ги испреплетуваат интимноста и
34 малтретирањето за да ги контролираат своите партнери“ (Коалиција против семејно и
35 полово насилство на Мисури, 2006).

---

² World Health Organization (WHO)

³ Tjaden & Thoennes

36   Важно е тоа што големиот број жени кои претрпуваат семејно насилство всушност
37 е одраз на длабоко вкоренетата нееднаквост помеѓу родовите (СЗО, 2005). Развојниот
38 фонд за жени на Обединетите нации (УНИФЕМ) ги одредува нееднаквостите во моќ
39 помеѓу жените и мажите како примарен извор на насилство кон жените. Кога културните
40 норми во семејствата, училиштата и работните места го зацврстуваат верувањето дека
41 жените се инфериорни во споредба со мажите, жените се поранливи од насилство
42 (УНИФЕМ, 2001). Затоа, организациите кои работат на искоренување на семејното
43 насилство засилено се концентрираат на менување на формите на машкост кои
44 поттикнуваат насилство. Една програма со машки младинци од Босна, Хрватска, Црна
45 Гора и Србија, на пример, се обиде да им помогне на овие млади мажи да создадат машки
46 идентитет кој поддржува еднакви односи и односи со жени засновани на почит (Екмен⁴ и
47 др., 2007).

48   Сиромаштијата, војните и недостатокот од формално образование кај жените исто
49 така се поврзуваат со семејното насилство (СЗО, 2005). Мажите кои се невработени или
50 имаат мала сигурност во работата можат насилно да се однесуваат заради
51 исфрустрираност и чувство на безнадежност. Згора на тоа што мажите ги користат
52 силувањето и половото насилство против жените како алатка за војување, мажите во
53 нации кои се погодени од војна можат да го изгубат својот статус како водачи и
54 заштитници на семејството. „Стресот, чувствата на неспособност и ниската самопочит кај
55 мажите“ во вакви ситуации ја зголемува „веројатноста да чинат насилство“ (Екмен и др.,
56 2007).

---

⁴ Eckman et al.

57 Исто така, поверојатно е жените со помалку образование да искушат семејно насилство
58 отколку жените со високо ниво на образование. Иако „некои мажи знаат насилно да
59 изреагираат против ојачувањето на жените преку образование,“ кога доволно жени ќе
60 добијат високо ниво на образование, тие развиваат „поголема самодоверба, пошироки
61 социјални мрежи и поголема способност да ги користат информациите и ресурсите“ (СЗО,
62 2005). Ова ојачување може да ги измести традиционалните родови улоги и да им
63 овозможи на жените да постигнат економска независност, кои водат кон поголема родова
64 еднаквост и, како резултат на неа, помалку насилство засновано на родовата различност.

65 **Дискутабилната улога на задолжителното пријавување**

66 Комплексната природа на семејното насилство наведува многумина да тврдат дека и
67 неговите решенија исто така мораат да бидат комплексни. Па така, некои гласноговорници
68 тврдат дека координираниот одговор од заедницата е единствениот начин да се осигури
69 безбедноста на жртвата, а насилниците да бидат изнесени пред судот на правдата. Таквиот
70 координиран одговор вклучува „агенции за спроведување на законите, адвокати,
71 здравствени институции, социјални институции за заштита на деца, локални фирми,
72 медиуми, работодавци и свештени лица“ (Сопрете го насилството против жените, 2006).

73 Други, пак, тврдат дека наложувањето здравствените институции да го пријавуваат
74 семејното насилство кај властите е поограничен, но делотворен лек за семејното
75 насилство. Поддржувачите на задолжителното пријавување на семејното насилство
76 гледаат како на прашање врзано со криминалот и здравјето, па така бараат полицијата и
77 здравствените институции здружно да работат во неговото решавање. Тие тврдат дека
78 вклучувањето на здравствените институции во процесот за известување ќе помогне да се
79 осигури лекарите да ја разберат динамиката на семејното насилство. Лекарите кои ќе

80 добијат обука за семејно насилство ќе имаат поголема свесност на оваа тема, па така ќе
81 можат да ги откријат и лечат повредите кои се поврзани со него (Коалиција против
82 семејно насилство во Колорадо, 2006).

83 Оние кои ја гледаат безбедноста на жртвите како прв приоритет во одговорот на
84 семејното насилство често се спротивставуваат на задолжителното пријавување. Според
85 Комисијата за човекови права, полициските култури во многу земји покажуваат
86 дискриминаторски ставови воопшто кон жените и посебно жените-жртви на семејно
87 насилство (Кумарасвами⁵, 1997). Затоа жените често не им веруваат на полицајците и не
88 сакаат да го пријават кај нив насилството. “Ако [жртвите] се плашат дека пријавувањето
89 ќе ги стави нив и нивните деца во поголема опасност, [тие] може да не побараат
90 медицинска помош или може да не им кажат на нивните матични лекари за насилството“
91 (Хајман⁶, 1997). Кога жртвите избегнуваат медицински третман бидејќи не ѝ веруваат на
92 полицијата и/или се плашат од одмазда од страна на нивните насилници заради тоа што ги
93 вклучиле државните власти, тие често не ги добиваат грижата и ресурсите – како на
94 пример советување, згрижување и правни услуги – кои им требаат за да го спречат
95 малтретирањето во иднината.

96 Секако, некои здравствени работници тврдат дека задолжителното пријавување ја
97 намалува нивната способност за нудење на делотворни интервенции во случаи на семејно
98 насилство. Ако жртвите ја кријат насилната ситуација од здравствените работници со цел
99 да се избегне задолжителното пријавување, здравствените работници не можат да им ги

---

⁵ Coomaraswamy

⁶ Hymen

100 препорачаат соодветните ресурси и можни услуги. Некои здравствени работници исто
101 така гледаат на задолжителното пријавување како на прекршување на доверливоста
102 помеѓу здравствениот работник и пациентот. Ако пациентите не сакаат да се пријават
103 инцидентите на насилство, многу здравствени работници сакаат да ја уважат таа одлука.
104 Ако на сила стапи задолжителното пријавување, здравствените работници би го
105 прекршиле законот кога би одбиле да ги пријават инцидентите на семејно насилство
106 (Обединети нации, 2006; Здружение за здравје на жените и медицински сестри кои
107 работат на пораѓање, 2007).

108 Поддржувачите на задолжителното пријавување велат дека бидејќи многу жртви не се
109 јавуваат во полиција, властите имаат потешкотии во оценувањето на зачестеноста и
110 степенот на семејно насилство. Без точна статистика за проблемот, донесувачите на
111 одлуки тешко можат да ги добијат ресурсите и поддршката кои се потребни за да им
112 помогнат на жртвите и да создадат делотворни програми за спречување на насилството.
113 Задолжителното пријавување од страна на здравствените институции може да им помогне
114 на властите подобро да ги документираат инцидентите на семејно насилство кои им се
115 случуваат на нивните граѓани (Сопрете го насилството против жените, 2006). Со
116 попрецизно определување на проблемот, властите можат да го третираат семејното
117 насилство како прашање од областа на јавната политика кое без одлагање заслужува
118 внимание и барање решенија.

119 Поддржувачите исто така инсистираат дека задолжителното пријавување им дозволува
120 на државните власти да ги пронајдат насилниците. Ако жртвите не го пријават
121 насилството кај безбедносните служби или агенциите за социјална заштита, властите не се
122 во можност да ги оптужат тие кои го прават семејното насилство. Од друга страна, кога
123 здравствените институции ги пријавуваат насилните инциденти, кривичниот правен

124 систем може на жртвата да ѝ обезбеди заштита. Згора на тоа, доказите за малтретирање
125 кои здравствените институции ги забележуваат во медицинските досиеја на жртвите
126 можат да се користат во оптужувањето и осудувањето на откриените насилници.

127 Оние кои му се спротивставуваат на задолжителното пријавување велат дека тоа на
128 жртвите им го ускратува правото сами да донесат одлуки во критичните моменти во
129 животот. Со тоа што на жртвите не им се дозволува да одлучат дали сакаат да го пријават
130 малтретирањето, задолжителното пријавување „ги зацврстува штетните стереотипи дека
131 малтретираните жени се пасивни и беспомошни“ (Хајман, 1997).

132 Поддржувачите на задолжителното пријавување тврдат дека тоа ја зголемува
133 безбедноста на жртвата преку третирање на семејното насилство како криминален чин на
134 напад и злоупотреба, наспроти тврдењето дека тоа е „семејна работа“ (Сечс⁷, 2000). За да
135 се елиминира семејното насилство, властите треба да ја информираат општата јавност
136 дека тоа „е сериозно кривично дело кое нема да се игнорира“ (Коалиција против семејно
137 насилство во Колорадо, 2006).

138 Активистката за човекови права, Шарлот Банч⁸ тврди: „Нема ништо неменливо во
139 врска со насилното злоупотребување на жените и девојките... Но, бидејќи тоа е толку
140 длабоко и толку долго врежувано практично во секоја култура која постои на Земјата,
141 напорот да се разединат општествените структури кои го толерираат или отворено
142 одбиваат да го признаат ќе бара креативност, трпеливост и дејствување на многу
143 фронтови.“

---

⁷ Sachs

⁸ Charlotte Bunch

Семејно насилство – Избрани извори

Здружение за здравје на жените и медицински сестри кои работат на пораѓање, *Задолжително пријавување на насилство од интимен партнер* (Вашингтон, Д.Ц.: AWHONN, 2007), http://www.awhonn.org/awhonn/binary.content.do;jsessionid=CB320B57897F5C93C5A4152FB03D5F40?name=Resources/Documents/pdf/5H1_PS_IntimatePartnerViolence.pdf.

Бebан, Адриана, *Семејно насилство кон жените во Албанија* (Њу Јорк: УНИЦЕФ, 2003), http://www.unicef.org/albania/domviol_eng.pdf.

Банч, Шарлот, “Неподносливиот статус кво: Насилство кон жени и девојки,” во *Прогресот на нациите* 45 (Њу Јорк: УНИЦЕФ, 1997), <http://www.unicef.org/pon97/40-49.pdf>.

Коалиција против семејно насилство во Колорадо, *Задолжително пријавување од страна на здравствените институции* (Денвер, Колорадо: CCADV, 2006), <http://www.ccadv.org/publications/CCADVMandatoryReportingIssueBrief.pdf>.

Кумарасвами, Радика, *Извештај на специјалниот известувач за насилството кај жените, неговите причини и последици* (Женева, Швајцарија: Канцеларија на Високиот комесар за човекови права на Обединетите нации, 1997), <http://www.unhchr.ch/Huridocda/Huridoca.nsf/0/043c76f98a706362802566b1005e9219?Opendocument>.

Екман, Ен, и др., *Истражување на димензиите на машката и насилството* (Вашингтон, Д.Ц.: Меѓународен центар за истражување на жените и грижа, 2007), http://www.wavenetwork.org/images/doku/balkan_gender_based_violence_report.pdf.

Европска комисија, “Европска кампања за подигање на свесноста за насилството кон жените” (2000), http://ec.europa.eu/employment_social/equ_opp/violence_en.html.

Хајман, Ариела, *Задолжително пријавување на семејно насилство од страна на здравствените институции* (Сан Франциско, Калифорнија: Фонд за спречување на семејното насилство, 1997), <http://www.endabuse.org/health/mandatoryreporting/policypaper.pdf>.

Коалиција на Мисури против семејно и полово насилство, *Рамка за разбирање на динамиката на семејното насилство* (Џеферсон Сити, Мисури: MCADSV), <http://www.mocadsv.org/Resources/CMSResources//pdf/dv101.pdf>.

Сечс, Керолин, „Дали треба да се бара од лекарите да го пријавуваат семејното насилство кај полицијата?“ (2000), *Западен журнал за медицина (Western Journal of Medicine)* 173 (4):225.

Сопрете го насилството против жените (Минеаполис: Гласноговорници за човекови права на Минесота, 2006), <http://www.stopvaw.org>.

Тјаден, Патриша, и Ненси Тен, *Степен, природа и последици на насилството од интимен партнер: Наоди од националната анкета за насилство кон жените* (Вашингтон, Д.Ц.: Министерство за правда на САД, 2000), www.ncjrs.gov/txtfiles1/nij/181867.txt.

УНИФЕМ, „Машкоста и насилството засновано на разликите помеѓу родовите,“ *Информатор за родовите бр. 5 на УНИФЕМ* (Банкок, Тајланд: Регионална канцеларија на УНИФЕМ за источна и југоисточна Азија, 2001), <http://unifem-eseasia.org/resources/factsheets/UNIFEMSheet5.doc>.

Обединети нации, *Студија на Генералниот секретар за насилството кон жените* (Њу Јорк: Оддел на ОН за унапредување на жените, 2006), <http://www.un.org/womenwatch/daw/vaw/violenceagainstwomenstudydoc.pdf>.

Светска здравствена организација, *Спречување на насилството кон жените и остварување на милениумските развојни цели* (Женева, Швајцарија: Оддел на СЗО за работа со медиуми, 2005), <http://www.who.int/gender/documents/MDGs&VAWSept05.pdf>.

Семејно насилство – Прашање за аргументирана дискусија со дадени аргументи

Прашање за аргументирана дискусија

Дали нашата демократија треба да им наложи на здравствените институции да ги пријавуваат доказите за семејно насилство кај полицијата?

Аргументи за поддржување на прашањето за аргументирана дискусија

1. Семејното насилство е прашање поврзано и со криминалот и со здравјето. Заради таа причина, решенијата за семејното насилство мора да ги вклучуваат здравствените институции. Задолжителното пријавување ги охрабрува здравствените работници да соработуваат со полицијата, што води кон поефективно одговарање на домашното насилство.
2. Вклучувањето на здравствените институции во процесот на пријавување помага да се осигури дека лекарите ја разбираат динамиката на семејното насилство. Лекарите кои ќе добијат обука за семејно насилство ќе имаат поголема свесност на оваа тема, па така ќе можат да ги откријат и лечат повредите кои се поврзани со него.
3. Властите треба да можат точно да ја оценат зачестеноста и степенот на семејно насилство ако сакаат да го третираат семејното насилство како прашање од областа на јавната политика кое заслужува внимание и барање решенија без одлагање. Бидејќи многу жртви не се јавуваат во полиција, властите имаат потешкотии во документирањето на инцидентите на семејно насилство. Задолжителното пријавување од страна на здравствените институции на властите им помага да го разоткријат ова прашање попрецизно со цел да можат да ги мобилизираат ресурсите и јавната поддршка кои се потребни со цел да се борат против него.
4. Задолжителното пријавување им дозволува на државните власти да ги пронајдат насилниците. Кога здравствените институции ги пријавуваат насилните инциденти, кривичниот правен систем може на жртвата да ѝ обезбеди заштита. Доказите за малтретирање кои здравствените работници ги забележуваат во медицинските досиеја на жртвите можат да се користат во оптужувањето и осудувањето на откриените насилници.
5. Задолжителното пријавување ја зголемува безбедноста на жртвата преку третирање на семејното насилство како криминален чин на напад и злоупотреба, наспроти тврдењето дека тоа е „семејна работа“. Ваквиот третман испраќа порака дека семејното насилство е сериозно кривично дело кое власта нема да го игнорира.

Семејно насилство – Прашање за аргументирана дискусија со дадени аргументи

Прашање за аргументирана дискусија

Дали нашата демократија треба да им наложи на здравствените институции да ги пријавуваат доказите за семејно насилство кај полицијата?

Аргументи за спротивставување на прашањето за аргументирана дискусија

1. Семејното насилство е комплексен проблем кој бара комплексни решенија. Иако задолжителното пријавување ги вклучува здравствените институции и институциите кои нудат кривично-правни услуги, тоа не поттикнува на координиран одговор од заедницата за семејното насилство. Таквиот одговор бара дополнително учество на адвокати, социјални работници за заштита на деца, локални фирми, медиуми, работодавци и свештени лица.
2. Иако поддржувачите на задолжителното пријавување имаат добри намери, донесувањето на таква одлука не е ефективен начин да се осигури безбедноста на жртвите. Повеќето жртви на семејно насилство се жени, а повеќето полициски култури покажуваат дискриминаторски ставови кон жените воопшто. Затоа жените често не им веруваат на полицајците и не сакаат да го пријават насилството кај нив, директно или индиректно. Ако жртвите одлучат дека пријавувањето од страна на здравствените институции ќе ги стави во поголема опасност, тие може да не побараат медицинска помош за нивните повреди.
3. Задолжителното пријавување ја намалува способноста на здравствените работници за нудење на делотворни интервенции во случаи на семејно насилство. Ако жртвите ја кријат насилната ситуација од здравствените работници со цел да се избегне задолжителното пријавување, здравствените работници не можат да им ги препорачаат соодветните ресурси и можни услуги.
4. Задолжителното пријавување ја нарушува доверливоста помеѓу здравствениот работник и пациентот. Ако пациентите не сакаат да се пријават инцидентите на насилство, многу здравствени работници сакаат да ја уважат таа одлука. Задолжителното пријавување го претвора ова етичко одбивање да се пријави семејно насилство во прекршување на законот.
5. Жртвите се автономни возрасни луѓе кои имаат право самите да ги донесуваат одлуките во критичните моменти во животот. Со тоа што на жртвите не им се дозволува да одлучат дали сакаат да го пријават малтретирањето, задолжителното пријавување „ги зацврстува штетните стереотипи дека малтретираните жени се пасивни и беспомошни“ (Химан, 1997).